

แนวทางการบริการรับบุตรบุญธรรม

สำหรับทีมสหวิชาชีพ สถาบัน/โรงพยาบาล

สังกัดกรมสุขภาพจิต

สถาบันกัลยาณราชนครินทร์
กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

คำนำ

จากกฎกระทรวงว่าด้วย การสอบคุณสมบัติและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และความเหมาะสมของผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม บุคคลผู้มีอำนาจให้ความยินยอมในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม และเด็กที่จะเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2554 ได้บัญญัติไว้ว่า “ในการขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ให้พนักงานเจ้าหน้าที่สอบคุณสมบัติและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ และความเหมาะสมของผู้รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ว่ามีความเหมาะสมในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมหรือไม่” โดยมีคุณสมบัติที่สำคัญประการหนึ่งคือ ผู้ที่จะขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ต้องมีความเหมาะสม ในด้านสภาพจิตใจ ที่สามารถรับเด็กที่เป็นบุตรของผู้อื่นมาดูแล ซึ่งในกระบวนการตรวจสอบสภาพจิตใจนั้น ทำให้ผู้ที่ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมต้องเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบสภาพจิตใจเป็นจำนวนมากทั่วทุกภาค อีกทั้งหน่วยงานต่างๆ ที่ให้บริการด้านสุขภาพจิตยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับกฎกระทรวงดังกล่าวอย่างทั่วถึง ทำให้มีข้อสงสัย และเกิดความสับสนในขั้นตอนรูปแบบการตรวจประเมินสภาพจิตใจ ส่งผลให้ผู้รับบริการได้รับบริการที่แตกต่างกัน

สถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์ จึงได้จัดทำ แนวทางการบริการรับบุตรบุญธรรม สำหรับทีมสหวิชาชีพ สถาบัน/โรงพยาบาล สังกัดกรมสุขภาพจิตขึ้น เพื่อให้ทีมสหวิชาชีพมีความเข้าใจถึงที่มา ความต้องการของผู้รับบริการ และมีแนวทางในการให้บริการรับบุตรบุญธรรมเป็นไปในทางเดียวกัน ตอบสนองความต้องการของประชาชนและสังคมต่อไป

(นายวิศิษฐ์ วิษณุโยธิน)

ผู้อำนวยการสถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์

ตุลาคม 2557

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ค
สารบัญภาพประกอบ	ง
บุตรบุญธรรม ความหมาย	1
คุณสมบัติผู้ขอรับบุตรบุญธรรม	1
กระบวนการขอรับบุตรบุญธรรม	3
แนวทางการตรวจสภาพจิตเพื่อขอรับบุตรบุญธรรมโดยทีมสหวิชาชีพ	
● จิตแพทย์	7
● พยาบาล	7
● นักจิตวิทยาคลินิก	8
ประเด็นที่น่ารู้	10
บรรณานุกรม	12
ภาคผนวก ก	กฎหมาย / ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม
	14
ภาคผนวก ข	รายนามคณะทำงาน
	16

สารบัญภาพประกอบ

หน้า

ภาพประกอบ 1 แผนผังคุณสมบัติของผู้ที่จะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมที่พิจารณาตาม คุณสมบัติทางกฎหมาย และคุณสมบัติทางสังคม	3
ภาพประกอบ 1 สรุปลักษณะการขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม	6
ภาพประกอบ 1 ผังไหลการให้บริการรับบุตรบุญธรรม	9

บุตรบุญธรรม

ความหมาย

การรับบุตรบุญธรรมนั้น คือ การที่บุคคลหนึ่งรับเอาอีกคนหนึ่งซึ่งมิใช่บุตรของตนเองมาเป็นบุตรบุญธรรม นั่นคือรับมาเพื่อให้มีความสัมพันธ์ฉันบิดา มารดาและบุตร ซึ่งการรับบุตรบุญธรรมนั้นอาจเกิดจากวัตถุประสงค์แตกต่างกันไป อาจเกิดจากกรณีบุคคลนั้นไม่สามารถมีบุตรได้ หรืออาจรับรองบุตรของญาติพี่น้องมาเป็นบุตร หรือต้องการบุตรตามเพศที่ตนต้องการก็ตาม ซึ่งการรับบุตรบุญธรรมเป็นเรื่องของการจัดหาครอบครัวใหม่ให้บุตรบุญธรรม โดยปกติแล้วหากบุตรบุญธรรมนั้นเป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้วมักจะไม่ค่อยมีปัญหาในทางปฏิบัติ เพราะบุตรบุญธรรมเป็นผู้ตัดสินใจชีวิตและอนาคตของตนเองในการไปเป็นบุตรบุญธรรมของผู้อื่น แต่ที่เกิดปัญหาบ่อยๆ จะเป็นการรับบุตรบุญธรรมที่เป็นผู้เยาว์ที่ได้รับความยินยอมจากพ่อแม่ที่แท้จริงและผู้เยาว์ที่ถูกทอดทิ้งไว้ตามสถานพยาบาลหรือสถานสงเคราะห์และอื่นๆ ทั้งนี้เด็กๆ ไม่สามารถตัดสินใจหรือปรับตัวให้เข้ากับครอบครัวใหม่ได้ ดังนั้นรัฐจึงต้องเข้ามามีบทบาทในการกำหนดหลักเกณฑ์ขึ้นเพื่อเลือกสรรครอบครัวที่เหมาะสมให้กับเด็ก ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการคุ้มครองเด็กและเพื่อประโยชน์ของฝ่ายผู้รับบุตรบุญธรรมด้วย

*บุตรบุญธรรม คือ บุตรของผู้อื่นที่บุคคลได้จดทะเบียนรับเป็นบุตรบุญธรรม

*ผู้รับบุตรบุญธรรม คือ ผู้ที่จดทะเบียนรับบุตรของผู้อื่นมาเป็นบุตรตนเองตามกฎหมาย

คุณสมบัติของผู้ที่ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ควรมีคุณสมบัติ 2 ด้านหลักๆ ดังต่อไปนี้

คุณสมบัติตามกฎหมาย

- ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี (นับตั้งแต่วันเกิด ถึงวันที่ยื่นคำร้อง)
- ต้องมีอายุแก่กว่าเด็กที่จะรับเป็นบุตรบุญธรรม อย่างน้อย 15 ปี
- ต้องเป็นผู้ที่ไม่ต้องห้ามเป็นผู้ปกครองเด็กตามมาตรา 1587 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ซึ่งได้แก่

- ผู้ซึ่งศาลสั่งว่าเป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ
- ผู้ซึ่งเป็นบุคคลล้มละลาย
- ผู้ซึ่งไม่เหมาะสมที่จะปกครองผู้เยาว์ ผู้บุพการี หรือพี่น้องร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดาหรือมารดากับผู้เยาว์
- ผู้ซึ่งบิดาหรือมารดาที่ตายได้ทำหนังสือระบุชื่อห้ามไว้มิให้เป็นผู้ปกครอง

คุณสมบัติทางสังคม

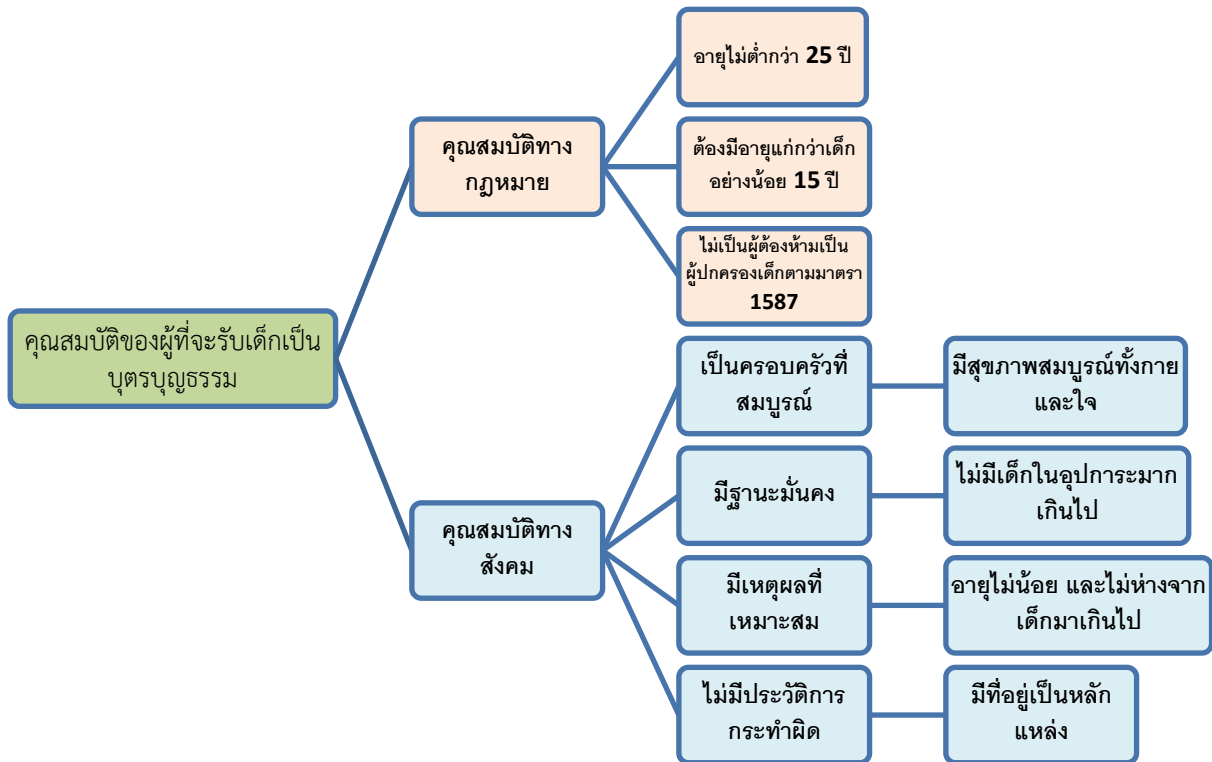
- เป็นครอบครัวที่สมบูรณ์ โดยเฉพาะกรณีขอรับเด็กกำพร้าถูกทอดทิ้งในความอุปการะของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ควรมีทั้งสามีและภรรยาที่มีชีวิตสมรสราบรื่นมั่นคง มีความคิดเห็นตรงกัน และขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมร่วมกัน เพื่อให้เด็กได้มีทั้งบิดามารดา ในกรณีที่ผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมมีคู่สมรสเป็น

- ชาวต่างชาติ และอาศัยอยู่ในต่างประเทศ แม้ว่าจะเป็นการขอรับญาติของฝ่ายหนึ่งเป็นบุตรบุญธรรม ก็สมควรให้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมทั้งสองฝ่ายเพื่อเด็กจะได้รับสิทธิประโยชน์จากอีกฝ่ายหนึ่งด้วย และยังได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายของประเทศนั้นๆ ด้วย
- ไม่ควรมีอายุน้อยเกินไป เพราะอาจมีวุฒิภาวะหรือความอดทนน้อย และไม่สามารถรับผิดชอบต่อครอบครัวในระยะยาวได้
- ไม่ควรมีอายุห่างจากเด็กมากเกินไป เพราะอาจไม่สามารถเลี้ยงดูเด็กจนถึงวัยอันสมควร หรือจนเด็กสามารถช่วยเหลือตนเองได้ เฉพาะกรณีขอรับเด็กกำพร้าถูกทอดทิ้งในความอุปการะของกรมประชาสงเคราะห์ ผู้ขอรับเด็กต้องอายุไม่ห่างจากเด็กเกินกว่า 45 ปี
- ต้องมีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ
- ต้องมีฐานะการครองชีพที่มั่นคง มีทรัพย์สินและรายได้ที่แน่นอน ไม่มีหนี้สิน และไม่มีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายที่จะต้องเพิ่มขึ้นสำหรับการเลี้ยงดูเด็ก และการศึกษาของเด็กในอนาคต
- ต้องมีที่อยู่เป็นหลักแหล่งถูกสุขลักษณะ อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี และไม่ควรรอยู่ห่างไกลจากชุมชนมากเกินไป
- ต้องมีเวลาให้เด็กที่จะรับเป็นบุตรบุญธรรม โดยคำนึงถึงสถานการณ์ของครอบครัว แต่ต้องแสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่าได้ให้ความสำคัญและเอาใจใส่ต่อเด็กอย่างใกล้ชิด
- ต้องมีเหตุผลที่เหมาะสม และมีความคิดเห็นที่ดีต่อการขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ในกรณีที่ขอรับเด็กกำพร้าถูกทอดทิ้งในความอุปการะของกรมประชาสงเคราะห์ ผู้ขอรับเด็กทั้งสามมีภรรยาต้องมีทัศนคติที่ดีต่อเด็ก ไม่เชื่อถือเรื่องโชคลาง และสนับสนุนแนวคิดของการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมอย่างเปิดเผยและจริงใจไม่ได้รับการคัดค้านจากสมาชิกในครอบครัว
- ต้องไม่มีบุตร หรือเด็กอยู่ในความอุปการะมากเกินไป โดยเฉพาะกรณีขอรับเด็กกำพร้าถูกทอดทิ้งในความอุปการะของกรมประชาสงเคราะห์ จะพิจารณาเด็กให้กับผู้ไม่มีบุตรเป็นอันดับแรก ทั้งนี้เพื่อให้เด็กที่จะเป็นบุตรบุญธรรมได้รับความรักและการเอาใจใส่อย่างเต็มที่
- ไม่เคยมีประวัติกระทำความผิดตามกฎหมาย หรือมีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงต่อบุคคลอื่น หรือประพฤตินิสิตธรรมและจารีตประเพณีอันดีงาม

แผนผังคุณสมบัติของผู้ที่จะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมที่พิจารณาตาม
คุณสมบัติทางกฎหมาย และคุณสมบัติทางสังคม

กระบวนการขอรับบุตรบุญธรรม สามารถแยกกระบวนการได้เป็น 3 กรณี

กรณีที่ 1 กระบวนการขอรับเด็กที่บิดามารดาให้ความยินยอม

1. ผู้ประสงค์จะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ยื่นคำขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ตามภูมิลำเนา พร้อมแสดงเอกสารประกอบการพิจารณา ของบุคคลทั้ง 3 ฝ่าย ได้แก่ ผู้ขอรับเด็ก เด็ก และบิดามารดาเด็ก โดยบิดามารดาที่แท้จริงของเด็ก แสดงตัวเพื่อลงนามให้ความยินยอม มอบเด็กให้เป็นบุตรบุญธรรมต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่

- บิดามารดาที่แท้จริงของเด็กแสดงตัวเพื่อลงนามให้ความยินยอมมอบเด็กให้เป็นบุตรบุญธรรม (ตามแบบ บธ.6) ต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยเจ้าหน้าที่ต้องสัมภาษณ์และบันทึกถึงเหตุผลความจำเป็นที่ไม่สามารถเลี้ยงบุตร และต้องมอบบุตรให้กับผู้อื่น
- เด็กที่มีอายุเกินกว่า 15 ปี ต้องแสดงตัวและลงนามแสดงความยินยอมที่จะเป็นบุตรบุญธรรมต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่

2. กรณีมารดาเด็กมาแสดงตนฝ่ายเดียว โดยแจ้งว่าได้เลิกกับบิดาของเด็ก ซึ่งเป็นบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และไม่สามารถติดตามบิดาของเด็กมาลงนามให้ความเห็นชอบได้ (ในหนังสือแสดงความเห็นชอบของบิดาโดยพุดินัยที่กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการกำหนด) นำพยานที่น่าเชื่อถืออย่างน้อย 2 คน พร้อมบัตรประจำตัวประชาชน และทะเบียนบ้านเพื่อสอบปากคำมารดาของเด็ก และพยานที่น่าเชื่อถืออย่างน้อย 2 คน ใน 4 ประเด็น คือ

- บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรส
- บิดาไม่ได้จดทะเบียนรับรองบุตร
- ไม่มีคำพิพากษา ว่าผู้ใดเป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายของเด็ก
- ไม่สามารถติดตามหาบิดามารดาให้ความเห็นชอบได้

3. ตรวจสอบคุณสมบัติและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ และความเหมาะสมของผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม โดยการเยี่ยมบ้าน และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องและทำรายงาน

4. สรุปรายงานและรวบรวมเอกสารประกอบการพิจารณาให้ครบถ้วน เพื่อเสนอเรื่องต่ออธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (กรณีผู้ขอรับเด็กมีภูมิลำเนาในกรุงเทพมหานคร) หรือผู้ว่าราชการจังหวัด (กรณีผู้ขอรับเด็กมีภูมิลำเนาในจังหวัด) เพื่อพิจารณาและมีคำสั่งให้ทดลองเลี้ยงดูเด็กตามกฎหมาย (ซึ่งต้องไม่น้อยกว่า 6 เดือน)

- กรณีที่ผู้ขอรับเด็กดังกล่าวเป็นบุคคลที่อยู่ในเงื่อนไขของกฎหมายที่จะได้รับยกเว้นการทดลองเลี้ยงดูตามมาตรา 19 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 หรือกฎกระทรวงฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2543) หมวด 4 ข้อ 27 ก็ให้ตัดขั้นตอนของการทดลองเลี้ยงดูนี้

5. มีหนังสือแจ้งผู้ขอรับเด็กทราบผลการพิจารณา

6. ติดตามผลการทดลองเลี้ยงดูเป็นระยะ 2 เดือนต่อ 1 ครั้ง และทำรายงานผลการทดลองเลี้ยงดูพร้อมแนบภาพถ่ายเด็กและครอบครัว

7. สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับการทดลองเลี้ยงดูเสนอผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อให้ความเห็นชอบ ก่อนนำเสนอคณะอนุกรรมการ รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ประจำจังหวัดพิจารณาอนุมัติให้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

8. แจ้งมติคณะอนุกรรมการฯ ให้ผู้ขอรับเด็กทราบ และมีหนังสือประสานงานแจ้งอำเภอท้องที่ เพื่อให้ผู้ขอรับเด็ก ดำเนินการจดทะเบียนรับเด็ก เป็นบุตรบุญธรรม โดยต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 6 เดือน

9. ให้ผู้ขอรับเด็กคัดสำเนาทะเบียนการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน 1 ชุด และนำส่งสำนักงานพัฒนาสังคมฯ อีก 1 ชุด

10. แนะนำให้ผู้ขอรับเด็กดำเนินการยื่นคำร้องต่ออำเภอท้องที่ เพื่อขอเปลี่ยนชื่อสกุลของเด็กเป็นชื่อสกุลของบิดามารดาบุญธรรม

กรณีที่ 2 กระบวนการขอรับเด็กที่ถูกทอดทิ้ง

1. ตรวจสอบคุณสมบัติและความถูกต้องของเอกสาร
2. เยี่ยมบ้าน สอบข้อเท็จจริง
3. ส่งคำขอพร้อมรายงานสภาพครอบครัว และเอกสารประกอบการพิจารณาเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัด

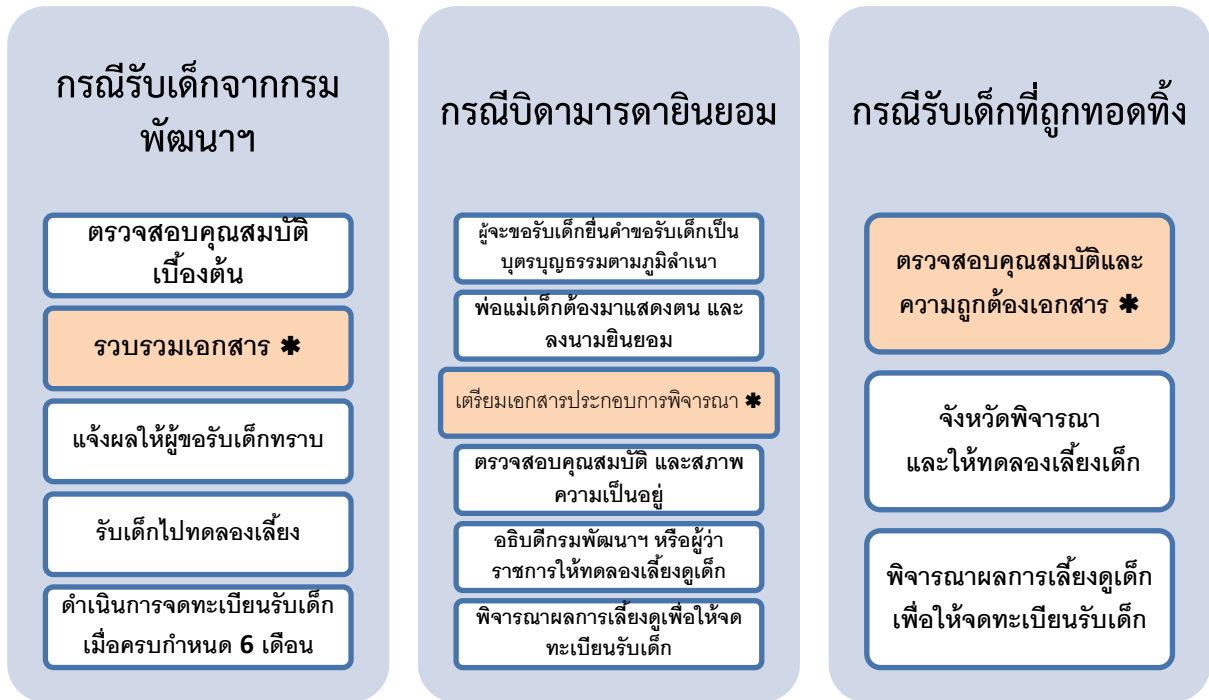
4. จังหวัดพิจารณารายละเอียด ตรวจสอบความถูกต้องและสรุปความเห็นต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่ออนุมัติ และมีคำสั่งให้ผู้ขอรับเด็ก ทำการทดลองเลี้ยงดูเด็กตามกฎหมาย (ไม่น้อยกว่า 6 เดือน)
5. เยี่ยมดูเด็กและครอบครัว เพื่อติดตามผลการทดลองเลี้ยงดู และทำรายงานเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดทุก 2 เดือน ต่อ 1 ครั้ง พร้อมแนบภาพถ่ายเด็กกับครอบครัวด้วย
6. จังหวัดพิจารณารายงานผลการทดลองเลี้ยงดู แล้วเสนอผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อให้ความเห็นชอบก่อนเสนอคณะอนุกรรมการ การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมประจำจังหวัด พิจารณาให้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม
7. จังหวัดแจ้งผู้ขอรับเด็กและประสานแจ้งอำเภอท้องที่ ที่ให้ดำเนินการจดทะเบียนให้กับผู้ขอรับเด็กภายในกำหนด 6 เดือน โดยตรวจสอบว่า ได้มีการจดทะเบียนครบถ้วน ถูกต้อง ตามมติของคณะอนุกรรมการฯ
8. คัดสำเนาทะเบียนรับบุตรบุญธรรมเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน 1 ชุด และส่งจังหวัด 1 ชุด
9. ให้ผู้ขอรับเด็กดำเนินการยื่นคำร้องต่ออำเภอท้องที่ เพื่อขอเปลี่ยนชื่อสกุลของเด็กเป็นชื่อสกุลของบิดามารดาบุญธรรม

กรณีที่ 3 กระบวนการที่ขอรับเด็กกำพร้าในความอุปการะของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

1. ตรวจสอบคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้ที่จะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม
2. ตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยการเยี่ยมบ้านและสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง
3. รวบรวมเอกสาร
4. แจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ขอรับทราบ และให้เดินทางไปติดต่อสถานสงเคราะห์
5. สถานสงเคราะห์รายงานผลให้ทราบ
6. ประสานงานแจ้งผู้ขอรับเด็กให้เดินทางไปรับมอบเด็กจากสถานสงเคราะห์ โดยผู้ขอรับเด็ก ต้องลงนามในข้อตกลง การรับเด็กไปทดลองเลี้ยงดู
7. พนักงานเจ้าหน้าที่เยี่ยมดูเด็กที่รับไปทดลองเลี้ยงดู เพื่อติดตามผล และรายงานให้กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการทุก 2 เดือน ต่อ 1 ครั้ง พร้อมส่งภาพถ่ายเด็กกับครอบครัวให้ด้วย และรายงานฉบับสุดท้ายควรประเมินความพร้อมและความเหมาะสมของครอบครัว ในการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมด้วย
8. ประสานแจ้งผู้ขอรับเด็กและอำเภอท้องที่ ที่ให้ดำเนินการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมให้เสร็จสิ้นภายในกำหนด 6 เดือน
9. ให้ผู้ขอรับเด็กคัดสำเนาทะเบียนการรับบุตรบุญธรรมจากอำเภอ เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานและส่งให้กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
10. กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ประสานแจ้งให้สถานสงเคราะห์ดำเนินการแจ้งย้ายที่อยู่เด็กไปเข้าทะเบียนบ้านของผู้ขอรับเด็ก และส่งหลักฐาน ใบแจ้งการย้ายที่อยู่ และสูติบัตรของเด็กไปให้จังหวัดเพื่อมอบให้กับผู้ขอรับเด็ก
11. ให้ผู้ขอรับเด็กดำเนินการยื่นคำร้องต่ออำเภอท้องที่ เพื่อขอเปลี่ยนชื่อสกุลของเด็กเป็นชื่อสกุลของบิดามารดาบุญธรรม

สรุปกระบวนการขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

จากกระบวนการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมที่กล่าวไปข้างต้นนั้นจะเห็นว่าต้องมี การรวบรวมเอกสารเพื่อประกอบการพิจารณา* ซึ่งเอกสารต่างๆ นั้นมีหลายประเภท โดยใน กฎกระทรวง การสอบคุณสมบัติและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และความเหมาะสมของผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม บุคคลผู้มีอำนาจให้ความยินยอมในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม และเด็กที่จะเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2554

ข้อ 1 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่สอบคุณสมบัติและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และความเหมาะสมของผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ว่ามีความเหมาะสมในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมไว้หลายข้อดังนี้

- (1) ประวัติและข้อมูลเกี่ยวกับพื้นฐานครอบครัว
- (2) สภาพที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม
- (3) การประกอบอาชีพและสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว
- (4) สภาพจิตตามกระบวนการทดสอบทางจิตวิทยา****
- (5) ประวัติทางอาชญากรรม
- (6) ทศนคติและความเหมาะสมในการอุปการะเลี้ยงดูและการให้การศึกษาแก่เด็ก
- (7) เหตุผลในการขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

ในข้อที่มีความเกี่ยวข้องกับเอกสารนั้นมีทั้ง (4) และ (5) แต่ข้อที่มีความเกี่ยวข้องกับกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข คือ (4) ที่ว่าด้วย การตรวจสุขภาพจิตและต้องการการทดสอบทางจิตวิทยา ซึ่งในประเด็นนี้ก็ได้มีการหาข้อมูลเพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่ของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการตรวจสอบเอกสารการรับบุตรบุญธรรมว่า

การตรวจสุขภาพจิต หมายถึง การประเมินสภาพจิตโดยจิตแพทย์หรือแพทย์ **และ** การทดสอบทางจิตวิทยา หมายถึง การทดสอบทางจิตวิทยาคลินิก โดยนักจิตวิทยาคลินิก

ดังนั้นสถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์ได้มีการทำ **แนวทางการรับบุตรบุญธรรม** นี้ขึ้น เพื่อให้สหวิชาชีพของสถาบัน/โรงพยาบาล ในสังกัดกรมสุขภาพจิต ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการให้บริการตรวจประเมินสภาพจิตของผู้ที่รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมมีความเข้าใจ และมีแนวทางในการให้บริการในทิศทางเดียวกันดังนี้

แนวทางการตรวจสุขภาพจิตเพื่อขอรับบุตรบุญธรรม โดยทีมสหวิชาชีพที่มีกระบวนการทำงานดังนี้
จิตแพทย์/แพทย์ ดำเนินการดังนี้

1. สัมภาษณ์ผู้รับบริการ และ/หรือ บุตรที่จะรับเป็นบุตรบุญธรรม (ถ้ามา)
 - ประวัติการเจ็บป่วยทางจิต/ทางกาย
 - ประวัติส่วนตัว/ครอบครัว
 - ประวัติการเลี้ยงดูบุตรบุญธรรม ฯลฯ
2. การประเมินผู้รับบริการ และ/หรือ บุตรที่จะรับเป็นบุตรบุญธรรม (ถ้ามา)
 - ประเมิน วินิจฉัยสภาพจิต
 - ประเมินความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับบริการและบุตรที่จะรับเป็นบุตรบุญธรรม
 - ประเมินความพร้อมในการดูแลบุตร ฯลฯ
3. สรุปผลการตรวจสุขภาพจิต แจ้างผล และออกใบรับรองแพทย์ พร้อมทั้งการให้คำแนะนำ หรือให้คำปรึกษา บำบัดรักษาในกรณีที่เป็น

พยาบาล ดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบเอกสาร/วัตถุประสงค์การส่งตรวจสุขภาพจิต
2. สัมภาษณ์ผู้รับบริการ รวบรวมประวัติอาการเบื้องต้น
 - ประวัติการเจ็บป่วยทางจิต/ทางกาย
 - ประวัติส่วนตัว/ครอบครัว
 - ประวัติการเลี้ยงดูบุตรบุญธรรม ฯลฯ
3. แนะนำขั้นตอนการบริการ

4. กรณีมีการนัดหมาย

4.1 ทำการนัดหมายเพื่อมารับบริการตรวจทางจิตวิทยาคลินิก

4.2 ทำการนัดหมายเพื่อมาพบจิตแพทย์/แพทย์ ภายใน 1 สัปดาห์หลังจากได้รับบริการตรวจทางจิตวิทยาแล้ว

นักจิตวิทยาคลินิก ดำเนินการดังนี้

1. ประเมินความพร้อมผู้รับบริการ

● ถ้าผู้รับบริการไม่มีความพร้อมที่จะได้รับการตรวจวินิจฉัยทางจิตวิทยาคลินิก เช่น มีอาการเหนื่อยจากการเดินทางไกลอาจให้พักผ่อนจนพร้อมรับการตรวจวินิจฉัยทางจิตวิทยาคลินิก

2. การตรวจวินิจฉัยทางจิตวิทยาคลินิก

2.1 ศึกษาเวชระเบียนเพื่อวางแผน และตัดสินใจเลือกเครื่องมือให้เหมาะสมกับผู้รับบริการ

2.2 การสัมภาษณ์

- ประวัติการเจ็บป่วยทางจิต/ทางกาย
- ประวัติส่วนตัว/ครอบครัว
- ประวัติการเลี้ยงดูบุตรบุญธรรม
- การจัดการกับความเครียด/อารมณ์ ฯลฯ

2.3 การสังเกตอาการและพฤติกรรมขณะทำการทดสอบทางจิตวิทยาคลินิก

2.4 ดำเนินการทดสอบด้วยเครื่องมือทดสอบทางจิตวิทยาคลินิก ดังต่อไปนี้

- แบบทดสอบพยาธิสภาพทางจิตและบุคลิกภาพ
- แบบทดสอบประสาทจิตวิทยา หรือแบบทดสอบทางจิตวิทยาคลินิกอื่นๆ ที่

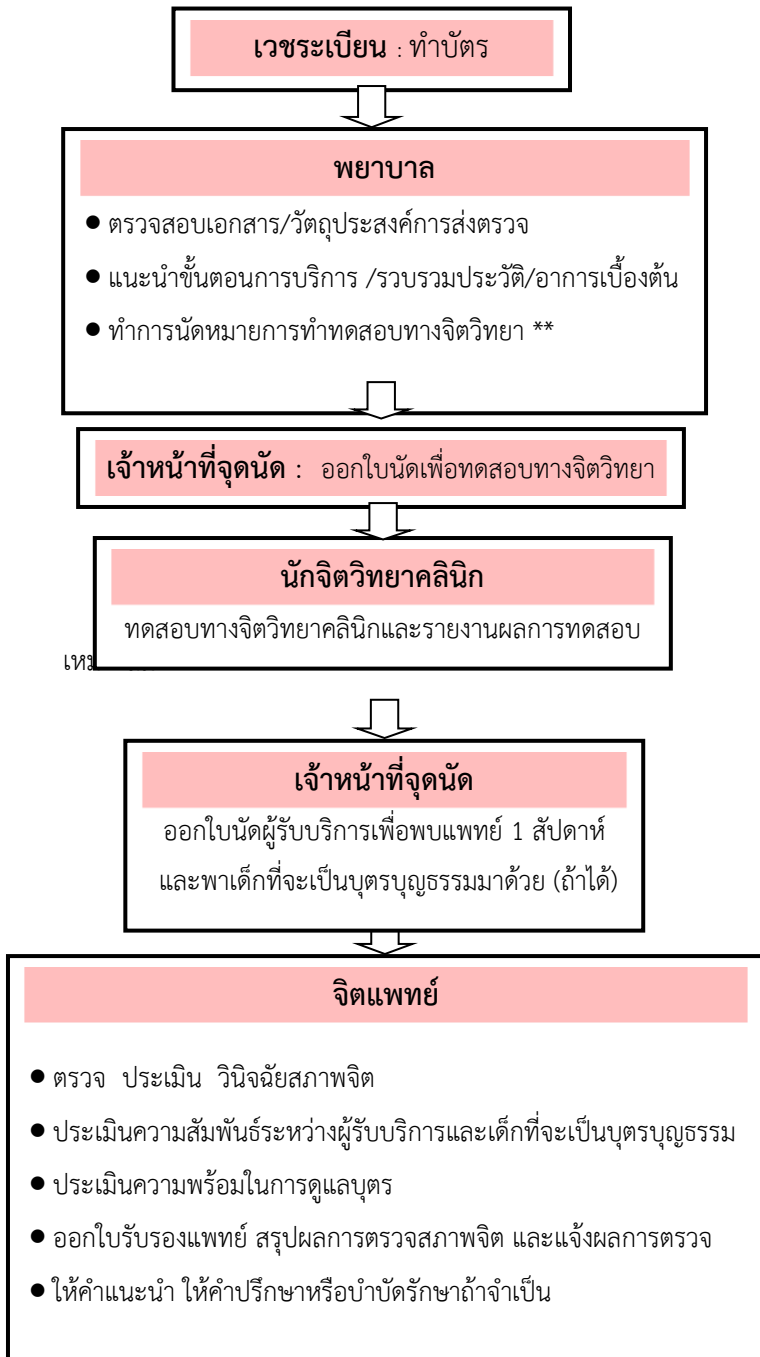
เหมาะสมกับผู้รับบริการ

3. วิเคราะห์ แปลผลการทดสอบ รายงานผลการทดสอบทางจิตวิทยาคลินิก และข้อเสนอแนะ เช่น กรณี การมีความเสี่ยงต่อการใช้ความรุนแรง เป็นต้น

4. ให้คำแนะนำ หรือให้บำบัดทางจิตวิทยาในกรณีที่จิตแพทย์/แพทย์ส่งปรึกษา

ผังไหลการให้บริการรับบุตรบุญธรรม

ประเด็นการสัมภาษณ์
 เหตุผลที่รับบุตรบุญธรรม
 อายุของผู้รับและอายุเด็ก
 ความความสัมพันธ์
 ความยินยอมของคู่สมรสตามกฎหมาย
 ความยินยอมของพ่อแม่เด็กที่แท้จริง
 มีลูกแท้ๆของตนเองหรือไม่ ยินยอมหรือไม่
 ระยะเวลาในการดูแลก่อนหน้านี้
 ประโยชน์ที่จะได้หากรับบุตรบุญธรรม
 เด็กได้อะไร พ่อแม่ได้อะไร
 ประเมินความเข้าใจในสิทธิ หน้าที่
 ตามกฎหมาย ของผู้รับบุตรบุญธรรม ฯลฯ

การทดสอบทางจิตวิทยาคลินิก
 แบบทดสอบบุคลิกภาพ และแบบทดสอบอื่นๆที่

ประเมินเด็กที่จะเป็นบุตรบุญธรรม
 ความสมัครใจของเด็ก สุขภาพกาย และใจ
 ปฏิกริยาของเด็กกับผู้ที่จะรับบุตรบุญธรรม

การออกใบรับรองแพทย์
 สรุปการประเมินสภาพจิต
 กรณีที่พบข้อสังเกต ควรระบุประเด็นนั้น
 จุดเด่น จุดเปราะบาง ความเสี่ยงต่างๆ
 ที่จะเป็นอุปสรรคในการเลี้ยงดูบุตร
 ประเด็นที่ควรให้ความช่วยเหลือ
 ใบรับรองแพทย์ต้องระบุวันที่ออกใบรับรองแพทย์
 ลงลายมือชื่อจิตแพทย์และเลขที่ใบประกอบวิชาชีพ

หมายเหตุ ใบรับรองแพทย์ผลการทดสอบสภาพจิต มีอายุไม่เกิน 6 เดือน

ประเด็นที่น่ารู้
สำหรับผู้รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม
➢ การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมหลังคลอดทันทีจะทำให้มีความผูกพันอย่างลึกซึ้งระหว่างเด็กกับบิดาหรือมารดาบุญธรรม
➢ ช่วงอายุ 4-6 เดือนแรก บิดามารดาบุญธรรมจะเป็นบิดามารดาผู้แรกและคู่เดียวที่เขาจะพบ ดังนั้นภาพที่ฝังใจจะเป็นบิดามารดาบุญธรรมเท่านั้น
➢ ช่วงอายุเกิน 4-6 เดือน เป็นระยะที่รู้จักคนแปลกหน้าและกังวลต่อการพลัดพราก
➢ ช่วงอายุ 3-4 ปี เด็กจะรู้สึกถึงความเปลี่ยนแปลงอย่างมาก อาจรู้สึกโกรธที่ถูกพลัดพรากจากครอบครัว และเมื่อมาอยู่กับบิดามารดาบุญธรรมใหม่ๆ เด็กบางคนไม่สามารถแสดงความรักสนทนากับบิดามารดาบุญธรรมได้
สำหรับผู้ที่จะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม และทีมสหวิชาชีพผู้ให้บริการ
➢ การรับบุตรบุญธรรมจะกระทำได้อีกต่อเมื่อทั้งฝ่ายผู้รับบุตรบุญธรรมและฝ่ายผู้จะเป็นบุตรบุญธรรมปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ในเรื่องคุณสมบัติ ความยินยอม ตลอดจนเงื่อนไขอื่นๆ ทั้งที่บัญญัติไว้ใน พ.ร.บ. การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมฯ และ พ.ร.บ. จดทะเบียนครอบครัวฯ
➢ ผลของการรับบุตรบุญธรรมทำให้บุตรบุญธรรมมีฐานะและสิทธิ หน้าที่อย่างเดียวกับบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรม เช่น การใช้นามสกุล การอุปการะเลี้ยงดู การใช้อำนาจปกครองบุตรผู้เยาว์ แต่ไม่สูญเสียสิทธิ หน้าที่ในครอบครัวเดิมที่ได้ถือกำเนิดมา เพียงแต่บิดามารดาเดิมหมดอำนาจปกครองหากบุตรนั้นเป็นผู้เยาว์อยู่
➢ การรับบุตรบุญธรรม สิ้นสุดลงได้ ทั้งโดยความตกลงยินยอมกันโดยผลของกฎหมาย และโดยการฟ้องคดีเลิกการรับบุตรบุญธรรม ซึ่งเมื่อการรับบุตรบุญธรรมสิ้นสุดลงแล้ว บุตรบุญธรรมก็ย่อมกลับไปคืนสู่ฐานะเดิมอย่างสมบูรณ์ในครอบครัวเดิมของตน
สำหรับคู่สมรสที่ต้องการรับบุตรบุญธรรมมาเลี้ยง
➢ ควรรับมาเลี้ยงตั้งแต่อายุ 6 เดือนแรก
➢ ตรวจร่างกายเด็กอย่างละเอียดโดยแพทย์ แล้วไม่พบความผิดปกติ
➢ ตรวจสอบโรคที่สำคัญ เช่น VDRL, Tuberculin test
➢ ตรวจสอบภูมิหลังของเด็กพอสมควรแล้วว่าไม่มีอะไรที่ทำให้เด็กมีความเสี่ยงต่อความผิดปกติ
➢ ถ้าเป็นเด็กโตควรเป็นเด็กที่นับถือศาสนาเดียวกัน
➢ ผู้ที่มาขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมควรเป็นคู่สามีภรรยา เพราะหากคนที่ไม่แต่งงานอาจทำตัวให้เป็นทั้งบิดาหรือมารดาในเวลาเดียวกันได้ยาก
➢ ควรมีการบอกความจริงกับเด็ก

การบอกความจริงแก่เด็ก

การบอกความจริงควรมีการบอกตั้งแต่เด็กอายุยังน้อยที่พอจะสามารถเข้าใจบ้างแล้ว คือประมาณ 3-4 ปี และควรบอกให้ทราบเป็นระยะ เพราะเด็กจะมีความกังวลและสับสนน้อย และเมื่อเด็กโตขึ้นก็จะค่อยๆ เข้าใจมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการดีที่เด็กจะรู้ความจริงจากบิดามารดาบุญธรรมดีกว่าที่จะให้เด็กไปฟังเองจากคนอื่น ๆ ซึ่งอาจจะพูดถึงในแง่ดีหรือไม่ดีก็ได้ และการรู้ภายหลังจะสร้างความกระทบกระเทือนใจต่อเด็กเป็นอันมาก ยิ่งไปกว่านั้นการปิดบังความจริงก็ยิ่งทำให้บิดามารดาบุญธรรมต้องกังวลใจอยู่เรื่อยๆ ที่กลัวว่าเด็กจะรู้ความจริง

ในการบอกความจริงไม่ควรบอกในขณะที่กำลังมีอาการโกรธหรือมีการพูดร้ายไปร้ายมา เด็กอาจคิดว่าบิดามารดาไม่ต้องการเขา และไม่ว่าจะบอกความจริงแก่เด็กเมื่อไรหรืออย่างไร ที่สำคัญที่สุดก็คือ ฏิกิริยาของบิดามารดาขณะที่พูดคำเหล่านั้น รวมทั้งการแสดงออก ท่าทาง น้ำเสียง คำพูดและการแสดงความรัก

การทดลองเลี้ยงดู

ผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมทุกรายต้องทำการทดลองเลี้ยงดูเด็กไม่น้อยกว่า 6 เดือน ภายใต้การสังเกตการณ์ดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่ เว้นแต่ผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมเป็นญาติสืบสายโลหิตโดยตรงกับเด็ก เช่น ทวด ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา ฯลฯ หรือเป็นบุคคลอื่นที่ถูกกำหนดในกฎกระทรวงฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522

การจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

เมื่อคณะกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม หรือคณะอนุกรรมการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม อนุมัติให้รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมได้ ผู้ขอรับเป็นบุตรบุญธรรมต้องดำเนินการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมภายใน 6 เดือน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำอนุมัติดังกล่าว โดยควรจดทะเบียน ณ สำนักทะเบียนท้องที่ที่ผู้ขอรับบุตรบุญธรรมมีภูมิลำเนาอยู่

บรรณานุกรม

กฤษฎา อ่ำคา, บรรณาธิการ. **มาตรฐานระบบบริการที่มีความเป็นเลิศเฉพาะทางด้านนิติจิตเวช (ฉบับปรับปรุง)**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ปิยอนด์ พับลิชชิง จำกัด, 2553.

ราชกิจจานุเบกษา. (2555). เล่ม 129 ตอนที่ 8 ก หน้า 23 วันที่ 19 มกราคม. ค้นเมื่อ 28 มีนาคม 2557.

เว็บไซต์: <http://www.adoption.dsdw.go.th/law/l1.pdf>

วินัดดา ปิยะศิลป์, และพนม เกตมาน. **ตำราจิตเวชเด็กและวัยรุ่น**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : ชมรมจิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น, 2545.

ศูนย์อำนวยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม. **การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม**. ค้นเมื่อ 28

มีนาคม 2557. จากกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ

มนุษย์ เว็บไซต์: <http://www.adoption.dsdw.go.th/in1.html>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

.....
กฎหมาย / ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

กฎหมาย / ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

- 1.1 พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522
- 1.2 พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2533
- 1.3 พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553
- 1.4 กฎกระทรวง (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2543 ออกตามความในพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522
- 1.5 พระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2478
- 1.6 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2478
- 1.7 พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2533
- 1.8 กฎกระทรวง การสอบคุณสมบัติและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และความเหมาะสมของผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม บุคคลผู้มีอำนาจให้ความยินยอมในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม และเด็กที่จะเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2554
- 1.9 กฎกระทรวงกระบวนการให้คำปรึกษาเสียวก่อนเล็กรับบุตรบุญธรรมซึ่งยังเป็นเด็ก พ.ศ. 2554
- 1.10 ระเบียบคณะกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการเตรียมความพร้อมในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2554
- 1.11 ระเบียบคณะกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการขอขยายระยะเวลาการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมกรณีมีพฤติการณ์พิเศษ พ.ศ. 2554

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม	
ศูนย์อำนวยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม	อำนาจหน้าที่ของศูนย์อำนวยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม
ศูนย์อำนวยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2520 ตามมติของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2520 และตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 เพื่อเป็นการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย การดำเนินการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม จึงต้องคำนึงถึงทั้งทางด้านสังคมและกฎหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. ดำเนินจัดหาครอบครัวบุญธรรม ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ตามกฎหมายว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง 2. ดำเนินการเกี่ยวกับจัดหาครอบครัวอุปถัมภ์ 3. ดำเนินการติดตามผล เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหลังการรับบุตรบุญธรรม 4. ดำเนินงานฐานะเป็นสำนักงานกลางในระดับประเทศ เพื่อดำเนินการด้านการรับบุตรบุญธรรมกับสำนักงานกลางในประเทศ รวมทั้งทำหน้าที่ของสำนักงานกลางภายใต้สัญญาว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและความร่วมมือในการรับรองบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศ

ภาคผนวก ข

รายนามคณะทำงาน

รายนามคณะผู้จัดทำ

“แนวทางการบริการรับบุตรบุญธรรม สำหรับทีมสหวิชาชีพ สถาบัน/โรงพยาบาล สังกัดกรมสุขภาพจิต”

ชื่อสกุล		ตำแหน่ง
๑. แพทย์หญิงดวงตา	ไกรภัสสรพงษ์	นายแพทย์ทรงคุณวุฒิ
๒. แพทย์หญิงวิษุตา	จันทร์ราษฎร์	นายแพทย์ชำนาญการพิเศษ
๓. นายแพทย์อภิชาติ	แสงสิน	นายแพทย์ชำนาญการ
๔. นางสาวสาธิตา	ไควบุญงาม	นักจิตวิทยาคลินิกชำนาญการพิเศษ
๕. นางกฤษณา	อำคา	พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ
๖. นางสุพรรณิ	แสงรักษา	พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ
๗. นางสาวพรพรรณ	มีฤทธิ์	นักจิตวิทยาคลินิกปฏิบัติการ
๘. นางสาวรสสุคนธ์	ผลคำแปง	นักจิตวิทยาคลินิก
๙. นางสาวศยามล	ฤทธิแสง	นักจิตวิทยาคลินิก
๑๐. นางสาวนาถชนก	นิ่มจรรยา	นักจิตวิทยาคลินิก
๑๑. นางสาวนิษฐ์ชุตดา	มีชนะ	นักสังคมสงเคราะห์

❖ ผู้รับผิดชอบดำเนินการและสถานที่ติดต่อ
ศูนย์ความเป็นเลิศด้านนิติจิตเวช สถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์
23 หมู่ 8 ถนนพุทธมณฑลสาย 4 แขวง/เขต ทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10170
โทรศัพท์ 0 2441 6100 ต่อ 58271, 58114
โทรสาร 0 2441 6114
Website: www.galyainstitute.com
E-mail address: forensic_galya@hotmail.com

